

Reglement Fonds Nieuwe Makers

Advies Antwerps Kunstenoverleg | 31 mei 2023

1. Omschrijving adviesvraag stad Antwerpen

In november 2022 werd het bestaande stedelijke Reglement Kunstprojecten, door het schrappen van de in het bestuursakkoord 2020-2025 voorziene middelen voor projectsubsidies, opgeheven. Om voor nieuwe makers kansen te creëren, ontwikkelde de stad in overleg met een aantal actoren uit het Antwerpse kunstenveld en kunstonderwijs en na een verkennend gesprek van het Antwerpse Kunstenoverleg met het Kabinet Cultuur op 28 april 2023, de nieuwe subsidielijn Fonds Nieuwe Makers. Het budget dat voor deze subsidielijn is voorzien, bedraagt 200.000€. Het maximale bedrag dat kan worden aangevraagd per ingediend dossier is 20.000€.

De stad vraagt het Antwerpse Kunstenoverleg om vanuit zijn functie als formeel adviesorgaan voor de professionele kunsten in Antwerpen een advies uit te brengen m.b.t. het Fonds Nieuwe Makers.

2. Beschrijving van het doorlopen proces

De stad streeft ernaar om de definitieve subsidielijn op de gemeenteraad van 26 juni 2023 voor te leggen. Indien deze timing gehaald wordt, kan er vanaf 1 september onder het nieuwe reglement ingediend worden voor projecten met startdatum 1 februari 2024.

In plaats van de timing van 6 weken voor adviesverlening, zoals vastgelegd in de overeenkomst die het Antwerps Kunstenoverleg met de stad afsloot op 30 april 2023, ging AKO uitzonderlijk akkoord om voor dit advies een versnelde procedure toe te passen.

Om de Antwerpse kunstorganisaties verenigd in het Antwerps Kunstenoverleg de gelegenheid te bieden ook feedback te geven, werd de advieswerkgroep die op dit moment dezelfde is als de bestuursraad¹ van AKO, opengetrokken. In 3 meetings op 22, 23 en 26 mei 2023 presenteerde de stad de nieuwe subsidielijn. Volgende kunstorganisaties waren aanwezig: Berlin, De Studio, Het Bos, Monty, Morpho, NICC, Toneelhuis, TRIX, Vonk&Zonen, Zonzo Compagnie.

We hopen, ondanks deze krappe timing, toch genoeg stemmen gehoord te hebben om tot advies over te gaan.

3. Advies op het Fonds Nieuwe Makers

3.1 Reglement Kunstprojecten vs Fonds Nieuwe Makers

De recente opheffing van het Reglement Kunstprojecten resulteert in een groot verlies aan dynamiek binnen het Antwerpse kunstenveld. Het Reglement Kunstprojecten gaf kansen aan een diverse groep startende kunstenaars om te experimenteren, bood off-spaces en broedplaatsen de nodige middelen om nieuw talent ruimte te geven en stimuleerde samenwerkingsverbanden tussen Vlaamse en stedelijke kunstorganisaties om gemeenschapsvormende projecten, gericht op een divers en uiteenlopend publiek, op te zetten. De stedelijke projectmiddelen gaven adem aan de artistieke vernieuwing in Antwerpen en voeding aan de noodzakelijke humuslaag van het kunstenveld.

AKO waardeert dat het Fonds Nieuwe Makers in het leven geroepen is, maar stelt vast dat ook met deze subsidielijn kansen voor artistieke projecten beperkt blijven - niet alleen door de beperktheid in middelen, maar ook in de selectieve afbakening van mogelijke aanvragers. AKO wijst er ook op dat de financiële druk op vele kleine organisaties, die sinds 2023 geen aanspraak meer maken op Vlaamse projectmiddelen, enorm groot is. Het nieuwe fonds voorziet op geen enkele manier in deze behoefte.

- 3.1.1. Nieuwe maker
Het reglement definieert de nieuwe maker als een startende professionele kunstenaar die nog niet langer dan vijf jaar als maker actief is binnen het Antwerpse of Vlaamse kunstlandschap.
➔ Het Antwerps Kunstenoverleg acht deze bepaling voor interpretatie vatbaar. De ontwikkeling van de carrière van een professionele kunstenaar verloopt niet altijd lineair van uitvoerder naar maker. Zowel voor de kunstenaar die een opleiding volgde aan een kunsthogeschool als de zgn. instromer is de overgang van uitvoerend kunstenaar naar maker vaak vaag.
- 3.1.2. Creatie/presentatie
Het reglement zet in op creatie als het maken en realiseren van artistiek werk met als finaliteit het te presenteren aan een publiek.
➔ Impulsen geven aan de humuslaag van een artistiek ecosysteem doe je door niet alleen op creatie/presentatie te focussen. De fase van experiment maakt evenzeer deel uit van het traject dat kunstenaars afleggen in de ontwikkeling van een professionele carrière. Op deze kwetsbare functie is binnen veel kunstorganisaties na de Vlaamse subsidieronde 2023-2027, de energiecrisis en inflatie bespaard. Kansen voor kunstenaars om tijd en ruimte nemen om te experimenteren en hun werk te ontwikkelen staan hierdoor onder druk. Het is spijtig dat de nieuwe subsidies hier niet aan tegemoet kunnen komen.
- 3.1.3. Samenwerking met professionele cultuurorganisatie
Het project en de nieuwe maker worden begeleid door één professionele cultuurorganisatie of een samenwerkingsverband tussen meerdere professionele cultuurorganisaties.
➔ De verplichte voorwaarde om met een partnerorganisatie te werken, kan i.p.v. kansen te creëren voor kunstenaars ook uitsluitend werken. Niet alle professionele organisaties hebben tijd en ruimte om naast een veeleisende dagelijkse werking als geëngageerde toelaagetrekker op te treden. Vooral kunstenaars met een beperkt netwerk binnen het artistieke ecosysteem of zij die niet vertrouwd zijn met aanvraagssystemen of de taal niet spreken, hebben vaak een intensievere begeleiding nodig. Voor hen kan deze voorwaarde drempels opwerpen.

3.2. Autonomie nieuwe maker

- 3.2.1. Het initiatief voor deze nieuwe subsidielijng ligt bij de nieuwe maker maar de tegenstrijdigheid is dat deze niet volledig de regie in handen heeft en afhankelijk is van een professionele cultuurorganisatie.
- 3.2.2. Autonome kunstenaars met een eigen rechtspersoonlijkheid die op eigen initiatief een project willen opzetten of zich niet willen associëren met mogelijke partnerorganisaties, kunnen geen beroep doen op deze nieuwe subsidielijng.

3.3. Engagement professionele cultuurorganisatie

- 3.3.1. Het gevraagde engagement van de professionele cultuurpartner op vlak van begeleiding en beoordeling, is groot. Het Vlaamse kunstlandschap heeft ook een verantwoordelijkheid naar het creëren van kansen voor nieuwe makers, maar AKO vraagt zich af of dit engagement binnen de sector waarin veel kunstorganisaties vaak kampen met budgettaire krapte en personeelstekorten, in zijn ambitie levensvatbaar is.

3.4. Stedelijke inbedding van het project

- 3.4.1. AKO stelt vast dat in tegenstelling tot het oude Reglement Kunstprojecten de formulering wat betreft publieksbereik breed is en dat er voor een projectaanvraag geen visie op publiek (werving/werking) wordt gevraagd. Naar analogie met punt 8 van de Strategische Visienota² “Kunst als gemeenschapsvormende hefboom” denkt AKO dat kunstenaars meer bewust gemaakt mogen worden van het versterken van de kracht van de kunsten als gemeenschap bevorderende hefboom.

3.5. Maximale budget van 20.000€/project

- 3.5.1. Het maximale budget van 20.000€/project is een beperkende factor voor de nieuwe maker gezien de voorwaarde van creatie en presentatie. De beperking van 20.000€/project strookt meer met de begroting van een experimenteel of ontwikkelingsproject. De gevraagde voorwaarden in deze nieuwe subsidielijn suggereren eerder een professioneel voldragen creatie en presentatie. Tenzij het om een soloproject gaat, is dit budget ontoereikend. Indien de maker een project met andere makers wil realiseren, zal hij moeten inboeten op tijd of vergoeding. I.p.v. het onder het Kunstendecreet verplichte principe van *fair pay fair practice* te kunnen toepassen, zullen de makers slechts in beperkte mate kunnen worden vergoed voor geleverde prestaties.

3.5. Financiering Reglement Nieuwe Makers

- 3.5.1. In de begroting van het bestuursakkoord dat op 6 december 2018 door de Antwerpse schepenen van cultuur aan het Antwerps Kunstenoverleg tijdens een presentatie van de meerjarenplanning 2020-2025 werd voorgesteld, bedroeg het jaarlijkse bedrag voor kunstprojecten onder het in 2020 vernieuwde Reglement Kunstprojecten €880.000.

AKO begrijpt de noodzaak van een stedelijke besparingsronde, goedgekeurd op de gemeenteraad van 26 november, maar ervaart de gereserveerde middelen voor de nieuwe subsidielijn Fonds Nieuwe Makers vanaf 2024 t.e.m. 2025 als zorgwekkend weinig voor een stad van meer dan 550.000 inwoners en met een grote aanwezigheid van artistiek potentieel. Het oorspronkelijke begrote budget voor projectsubsidies indachtig, duidt het gereserveerde bedrag voor het Fonds Nieuwe Makers op een verlies van 85% van de middelen voor projecten die mee de artistieke dynamiek in Antwerpen bepalen voor de periode 2023-2025.

- 3.5.2. Zoals ook in de 'Analyse van de subsidiebeslissingen voor werkingsmiddelen binnen het Kunstendecreet, periode 2023-2027'³ van Kunstenpunt te lezen is, is in grote delen van het veld ingegrepen op de vraagbedragen. In combinatie met de energiecrisis en inflatie, kampen heel wat organisaties in Vlaanderen en Antwerpen met budgettaire krapte.

Bij heel wat Antwerpse kunstorganisaties staan personeel en artistiek budget onder druk. Nu al zijn veel organisaties op zoek naar noodzakelijke aanvullende (artistieke) middelen. Met het beschikbare budget kan dit fonds slechts een beperkte impuls aan het stedelijke artistieke ecosysteem geven en creëert het slechts in beperkte mate kansen voor specifieke makers.

4. Conclusie

In functie van een werkbare financiering van het Fonds Nieuwe Makers adviseert AKO om na een jaar stilstand minstens 50% van het oorspronkelijk begrote bedrag voor projectsubsidies voor deze nieuwe subsidielijn in 2024 en 2025 te voorzien.

AKO vraagt het stedelijke bestuur een engagementsverklaring om op termijn het oorspronkelijke bedrag voor projectmiddelen te herstellen en deze subsidielijn te integreren in een ondersteuningsbeleid dat inspeelt op de reële noden van het Antwerpse kunstenveld.

Ondanks het feit dat het Fonds Nieuwe Makers heel wat beperkingen in zich draagt t.o.v. het oorspronkelijke Reglement Kunstprojecten, ziet AKO de kans die deze nieuwe subsidielijn biedt op vlak van potentiële nieuwe verbindingen tussen Vlaamse en stedelijke kunstorganisaties en tussen nieuwe makers en kunstorganisaties.

Om voor de nieuwe maker en het kunstenveld optimaal kansen te creëren in relatie tot de restricties van dit reglement adviseert AKO volgende aanpassingen en wijzigingen:

- 4.1.1. Om startende makers voldoende tijd te geven een dossier grondig voor te bereiden na de zomer- of afstudeerperiode en in functie van de organisatie van een matchmaking event voor nieuwe makers en

potentiële partnerorganisaties voor de indiendatum, adviseert AKO om de uiterlijke indiendatum te verlaten naar 1 november. Dit impliceert dat de projecten pas vanaf 1 februari van het daaropvolgende kalenderjaar zullen kunnen starten.

- 4.1.2. I.p.v. het aantal jaren activiteit als nieuwe maker als parameter te hanteren voor deze nieuwe subsidielijng adviseert AKO om op basis van het inhoudelijk vernieuwende of het avontuurlijke van het project binnen het kunstenlandschap, te selecteren en de deskundigheid van de samenwerkingspartner en adviescommissie te integreren in de beslissing om een project al dan niet te ondersteunen.
- 4.1.3. AKO adviseert om ook presentatiemomenten van ontwikkelingstrajecten die een breed publiek kunnen bereiken, in de beoordeling door de adviescommissie kansen te geven om te financieren.
- 4.1.4. AKO adviseert om projecten van autonome kunstenaars zonder professionele cultuurorganisatie als partner ook in overweging te nemen voor mogelijke ondersteuning en de adviescommissie te volgen in de inhoudelijke beoordeling.
- 4.1.5. Om de maatschappelijke inbedding van de kunsten in de stad te verzekeren en nieuwe makers bewust te maken van het publiek waarvoor ze creëren, adviseert AKO om een extra beoordelingscriterium wat betreft publieksbereik en -werking toe te voegen.
- 4.1.6. AKO adviseert om in de organisatie van de selectieronde rekening te houden met de werklast voor de professionele cultuurorganisaties en het onderlinge overleg tussen de verschillende stakeholders binnen de adviescommissie in hun rol als partner van de nieuwe maker én beoordelaar meer te benoemen in het reglement.
- 4.1.7. Om meer financiële mogelijkheden voor een individueel project te creëren adviseert AKO om het maximale bedrag van 20.000€/project te schrappen en het toe te kennen bedrag te laten bepalen door de voorgestelde begroting en de inhoudelijke beoordeling van het dossier door de adviescommissie.
- 4.1.8. AKO adviseert om het nieuwe Fonds Nieuwe Makers duidelijk af te stemmen op het bestaande Fonds voor Talentontwikkeling zodat nieuwe makers afhankelijk van het stadium van hun professionele ontwikkeling de weg vinden naar de geschikte subsidielijng en beide subsidielijngen versterkend op elkaar inwerken in functie van de carrièremogelijkheden van kunstenaars.
- 4.1.9. AKO adviseert om een helder sjabloon voor de begroting op te stellen dat transparantie verzekert op vlak van de gevraagde middelen en eventuele coproductiemiddelen en voor welke kosten in het creatie- en presentatieproces deze middelen aangewend kunnen worden.
- 4.1.10. Indien het aanvraagdossier van de nieuwe maker niet weerhouden wordt, adviseert AKO de mogelijkheid te voorzien dat er mondelinge of schriftelijke feedback gegeven wordt.
- 4.1.11. AKO vraagt om het bestaan van deze subsidielijng breed te verspreiden en duidelijk te communiceren naar potentiële nieuwe makers.
- 4.1.12. AKO vraagt transparante communicatie van de toegekende bedragen per kunstenaar/kunstorganisatie per subsidieronde op <https://www.antwerpen.be/info/5669988caba8a7c51a8b45ea/ondersteuning-cultuur> naar analogie met het Vlaamse cultuurbeleid. Dit kan richtinggevend zijn voor de potentiële aanvrager.

-
1. Bestuursraad AKO 2023: <https://www.antwerpskunstenoverleg.be/organisatie>
 2. Strategische Visienota Kunsten, Vlaamse regering, 2020. <http://docs.vlaamsparlement.be/pfile?id=1545570>
 3. Landschap in zicht: analyse van de subsidiebeslissingen voor werkingsmiddelen binnen het Kunstendecreet, periode 2023-2027, Kunstenpunt, 2022. <https://www.kunsten.be/publicaties/landschap-in-zicht>